

JORD

Konsept for minnested etter 22. juli

Marianne Heier

med Gaia Oslo v/ Frederica Miller og Julio Perez

... this mysterious human gift, the ability to start something new, is connected to the fact that every one of us came into the world as a newcomer in birth. In other words, we can begin something because we are beginnings and hence beginners.

Hannah Arendt, The Freedom to Be Free

Grunnidé

Jord er et skulpturelt, organisk utformet bygg i murstein og leire med en urtehage rundt. Bygget skal huse og fremme faglig politisk og offentlig arbeid for jordmødre, representert ved Jordmorforeningen, Jordmorforbundet, Jordmorutdanningen og (minst) to klinisk praktiserende jordmødre ved fødestuer i Norge. Jordmødrenes virksomhet aktiverer skulpturen/ bygget fra innsiden og er et premiss for prosjektet.

Virksomheten på innsiden av bygget styres av Rådet, som er en sentral del av prosjektet. Rådet arbeider fritt og selvstendig ut fra faggruppens interesser, og består av medlemmer som representerer de forskjellige gruppene og interessene innenfor jordmorfaget. Rådet er nedsatt, men rådetss arbeid vil først igangsettes dersom prosjektet går videre til neste fase i minnestsarbeidet. Aktivitetene i huset og rommenes utforming er derfor ikke ferdig definert, men vil omfatte politisk arbeid for å sikre og styrke føde- og barseltilbudet i hele landet, informasjons- og pressearbeid, internasjonalt nettverksarbeid og kompetanseutveksling, fødsels- og barselkurs for nybakte foreldre, samt jordmoroppfølging av gravide, fødende og nyfødte.

Jord vil løfte jordmoren som symbolsk figur ved terskelen til livet, og representere en konkret, diametral motsats til tankegodset bak terrorangrepet 22. juli. Slik peker prosjektet mot inngangen til livet som felles, grunnleggende menneskelig erfaring, en forutsetning for hvert unike menneskes særegenhet, handlinger, og deltakelse i fellesskapet uavhengig av- og forut for alle identitetsmarkører. *Jord* virker direkte politisk gjennom jordmødrenes arbeid, og indirekte/ symbolsk gjennom estetisk utforming og funksjon overfor publikum. Samlet skal minnstedet tilby rom for ettertanke, meditasjon, bearbeidelse og innsikt, samtidig som det fungerer som ramme rundt rituelle markeringer.

«Kvinnehatet er ikke en bihistorie i dramaet. Uten å se den paradoksale og tette forbindelsen mellom kvinnehat og muslimhat, vil vi aldri forstå de kreftene og ideene som endte i en katastrofe 22. juli.»

Marie Simonsen, journalist, Dagbladet, 26. august 2011

'The hatred towards women does not play a secondary role in this drama. Without seeing the paradoxical and close link between misogyny and Islamophobia, we will never understand the forces and ideas that culminated in the disaster on 22 July.'

Marie Simonsen, journalist, Dagbladet, 26 August 2011

Veggtekst i 22. julisenteret

Begrunnelse

Terroren som rammet Norge 22. juli 2011 var en politisk, ekstremvoldelig handling. Den kan ikke tilbakekalles, og hvordan den i ettertid bearbeides og omtales er vårt felles anliggende. Jeg mener det er viktig å unngå at 'første taler', i dette tilfellet terroristen, får sette premissene for samtalen etter angrepet. At et minnesteid etter 22. juli *ikke* bør strebe etter å måle muskler med volden og dermed akseptere terroristens betingelser for hvordan vi snakker og hva vi snakker om, men i stedet strekke seg mot å presentere et reelt alternativ. Hva vil VI si? Og på hvilken måte? Hva betyr egentlig det daværende Statsminister Jens Stoltenberg sa i talen sin 24. juli 2011: 'Vårt svar er mer demokrati, mer åpenhet og mer humanitet. Men aldri naivitet.'? Hva mener vi når vi sier 'vi'? Hva samles vi rundt? Samfunnet skal verne om de forsvarsløse, de utsatte og de svake. Dette er kjernen i ideen om velferdsstaten, og grunnlag for demokratisk ressurs- og maktfordeling. Det er også sentralt for dette minnesteidskonseptet.

Angrepet 22. juli 2011 var tydelig og uttalt rettet mot demokratiet, og berørte både direkte og indirekte samfunnets viktigste verdigrunnlag. Terroristen var ideologisk motivert, og selv om han opererte alene var han samtidig del av en ideologisk bølge som skyller over store deler av verden. Holdningene som kom til uttrykk i angrepet må stadig ses som en reell trussel for demokratiet både her i Norge og internasjonalt. Disse undertrykkende, totalitære og voldelige impulsene er skremmende for de fleste, men de virker dessverre også tiltrekkende på mange mennesker. Jeg mener det er viktig at minnesteidet i Regjeringskvartalet kan fungere som en konkret motvekt for disse kreftene. Der de setter volden og undertrykkelsen og, i siste instans, døden i sentrum, bør minnesteidet insistere på *livet som sentrum*. Jeg mener dette er den beste og mest respektfulle måten både å hedre minnet etter de 77 ofrene og bære dem med oss videre inn i fremtiden.

AUF og arbeiderbevegelsen var åpenbare mål for terroristen, men de berørte hadde ikke nødvendigvis tilknytning til den politiske venstresiden. Ikke-hvite, muslimer, feminister og 'kultureliten' sto også på listen over politiske mål for angrepet. Pårørende, etterlatte, naboer, ansatte i bygningene i Regjeringskvartalet og tilfeldige forbipasserende ble rammet uavhengig av hvor de hørte hjemme ideologisk. Minnesteidet må derfor på en og samme tid etterstrebe politisk tydelighet og partipolitisk uavhengighet.

Jord henter inspirasjon fra Hannah Arendts tanker om offentligheten som politisk arena. Det hun kaller natalitet, som betyr å bli født, er det grunnleggende vilkåret for oss alle, og det som igangsetter nye begynnelse. Uten dette er ingen handlinger og ingen ytringer mulige. Dette begrepet peker både mot hvert enkelte menneskes ukrenkelige individualitet, mot fellesskapet og mot den store, felles historien om menneskene som hele tiden er under tilblivelse. Arendts beskrivelse av hvert menneske som en ny begynnelse knytter nataliteten tett sammen med *håpet*. Hennes tanker om natalitet har vært sentrale for senere, mer uttalt feministiske tenkere som f.eks. Adriana Cavarero og Rosi Braidotti, som har benyttet det til å sette fødselen i sentrum for en kritikk av patriarkatet i vestlig tradisjon og kanon. Disse tenkerne er også viktige kilder for *Jord*.

En like viktig inspirasjon er de gripende vitnesbyrdene fra overlevende og etterlatte. Under en sterk presentasjon på 22. juli Senteret i januar i år svarte Cecilie Herlovsen (overlevende fra Utøya) på spørsmål fra salen om hva hun mente kunne gjøres for å forhindre nye terrorangrep at hun håpet på mer inkluderende holdninger overfor utenforskap for å unngå ensomhet og radikalisering. Flere av de pårørende, etterlatte og overlevende har eksplisitt omtalt behovet for å peke mot *livet*, noe som også preger det vellykkede arbeidet med *Hegnhuset*, *Demokratisenteret* og minnesteidet *Lysningen* på Utøya.

*Fra performance L'Origine du
Monde i Oslo Domkirke,
Marianne Heier, 2011*

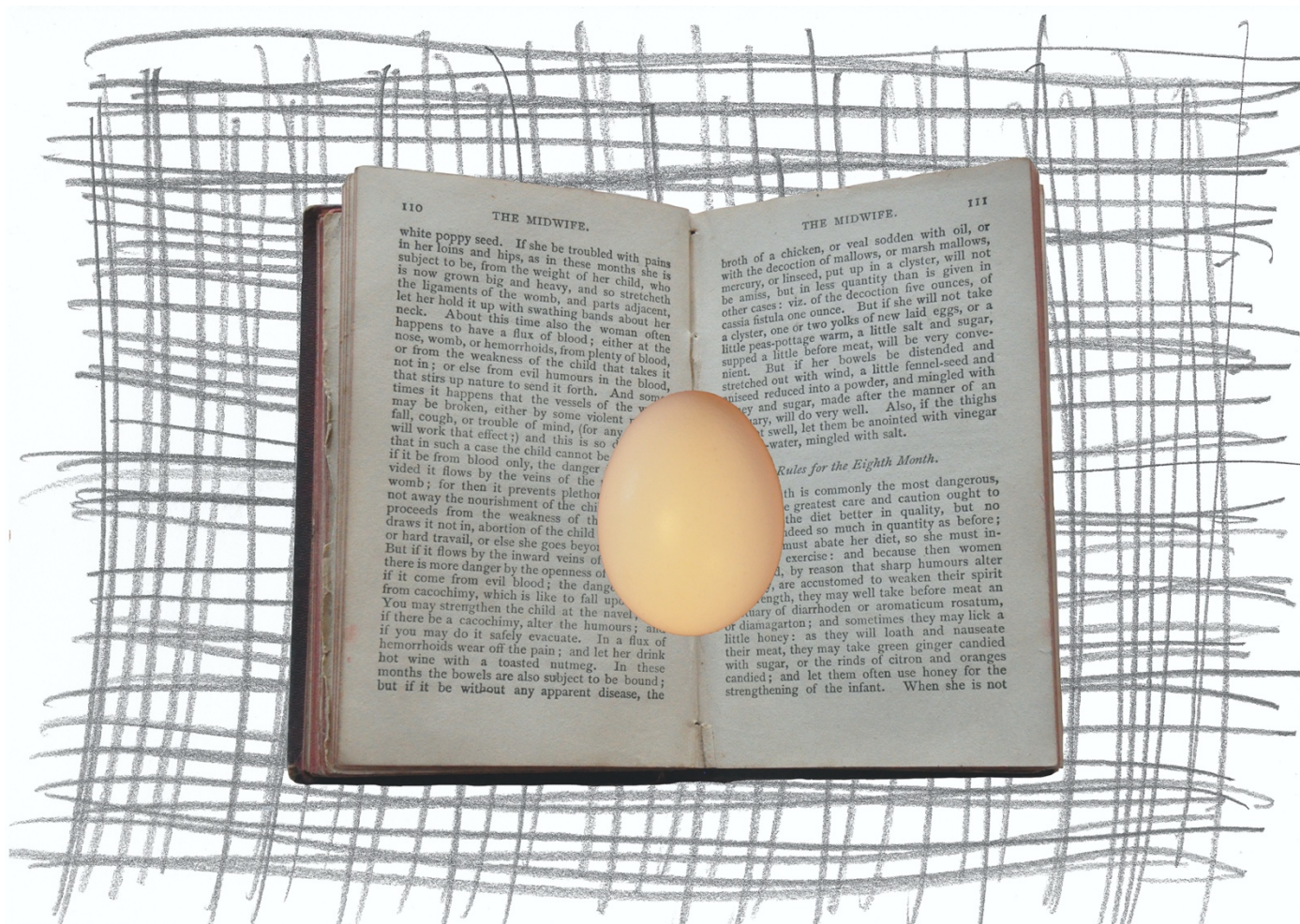
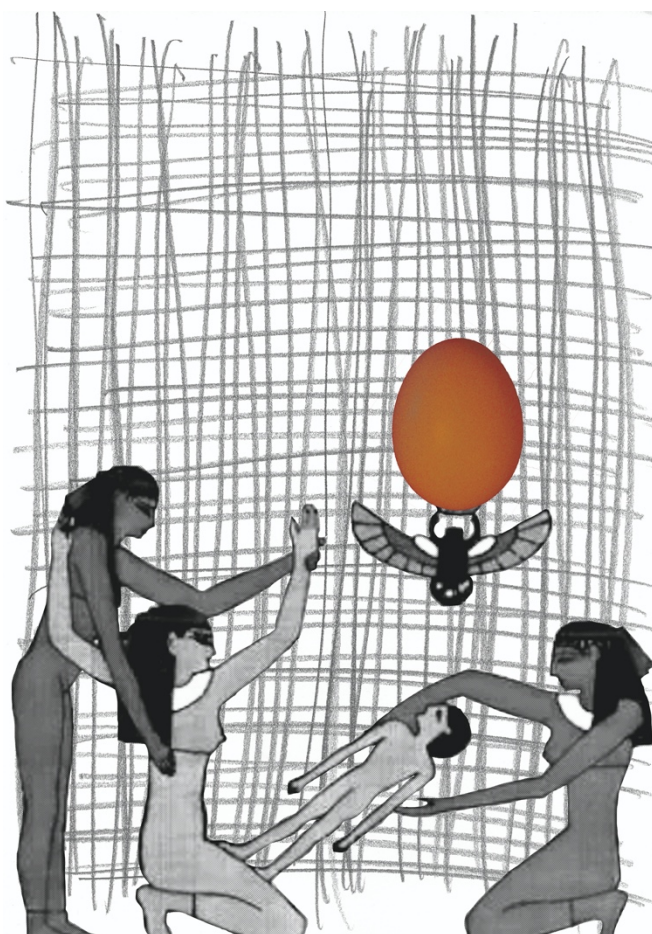
Jordmødrene

Det er livsfarlig å føde, og livsfarlig å bli født. Menneskene kommer inn i livet helt på grensen av hva vi kan tåle. Alle vi har enkeltvis og i absolutt livsfare forsert denne grensen for å være i verden, som unike deler av menneskeheten, den lange kjeden av individer som knytter oss sammen med livets opprinnelse i en fjern fortid. Fødselen er livets gjennombrudd, den eneste erfaringen absolutt alle mennesker deler, og likevel noe vi ikke har noe bevisst minne om.

Jordmødrene vokter denne grensen. De har holdt døren inn i livet åpen for nyfødte mennesker i tusenvis av år. I europeisk historie har jordmødrene vært en utsatt og til tider forfulgt yrkesgruppe (det er for eksempel den eneste som nevnes spesifikt i kirkens manualer for hekseprosesser). Dette henger sammen med kvinnefiendtlige og klasseundertrykkende impulser i kulturen vår. Jordmorutdanningen ble i 1818 Norges første tilgjengelige yrkesutdanning for kvinner, mens kvinnelig stemmerett ved stortingsvalg først ble innført i 1913. Men selve jordmoryrket er mye eldre enn utdanningen. Jordmorkompetansen har tradisjonelt vært overført gjennom kanaler og nettverk bestående hovedsakelig av kvinner, og har dermed i stor grad unndratt seg institusjonell kontroll. Nå benyttes jordmortittelen uavhengig av kjønn, men historisk sett har jordmoren vært en arbeidende kvinne av folket, og stått i et ambivalent forhold til den patriarkalske familieinstitusjonen. At fødetilbudet i Norge i dag stadig er under politisk og økonomisk press er en forlengelse av denne tradisjonens historiske spenningsforhold til en kultur der kvinnens kropp og helse er underlagt og regulert av patriarkatets interesser.

Digitale skisser:
T. h. collage fra egyptisk papyrus (2.700 fvt.). Den
første kvinnelige legen vi kjenner ved navn, Merit
Ptah, forløser en kvinne. (kilde:
<https://www.thoughtco.com/profile-of-female-pharaohs-3528392>)

*Under: liten, victoriansk håndbok i jordmorkunst
kjøpt på nettet. Boken er utgitt anonymt under
pseudonymet «Aristoteles», og så liten at den lett
kan gjemmes. Disse bøkene var utbredt, men
ansett som suspekt, og tildels forbudt litteratur.
Sjangeren omtales som «Pseudo- Aristoteles»
fordi forfatterne ofte benyttet dette psudonymet.*

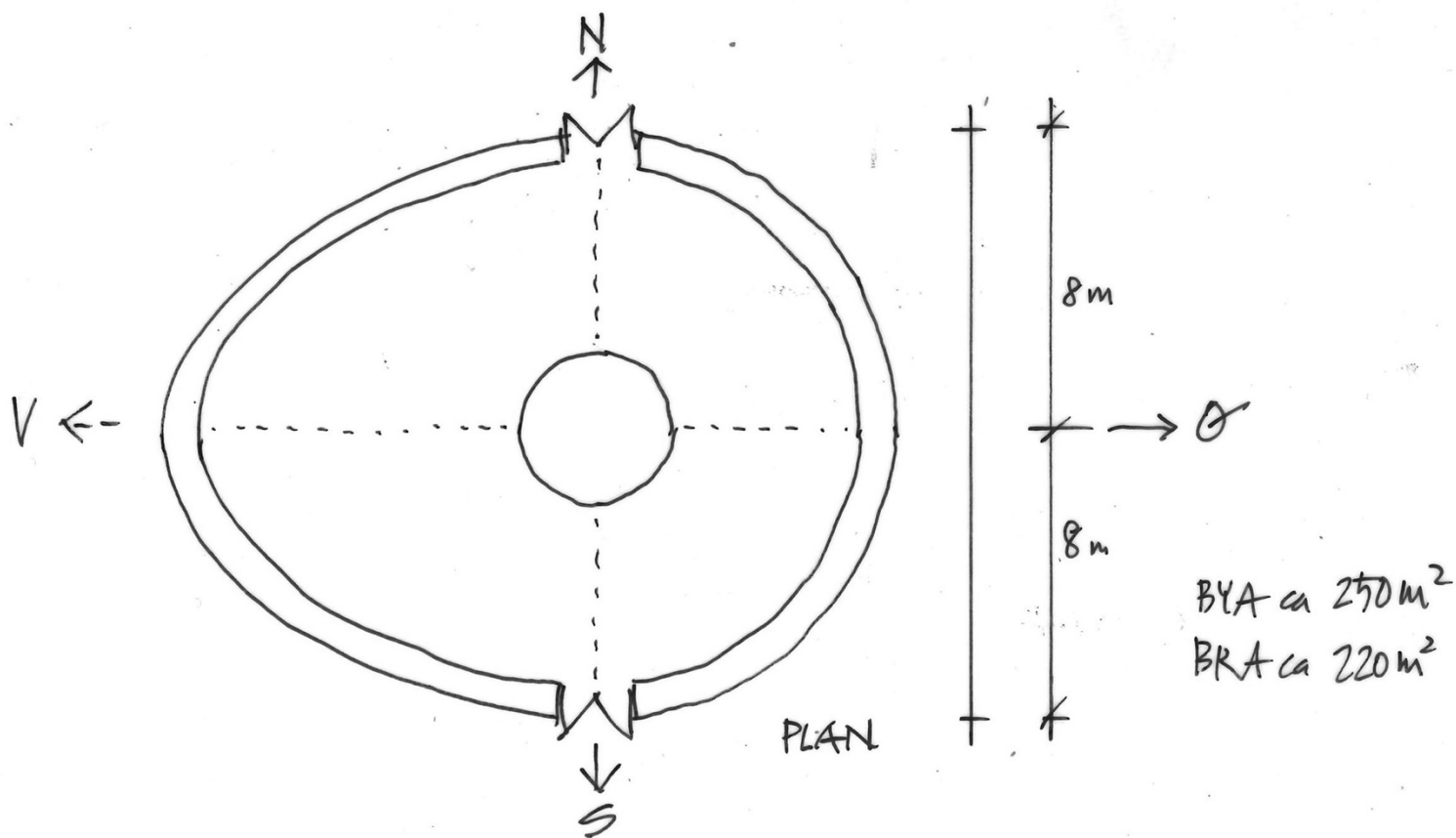
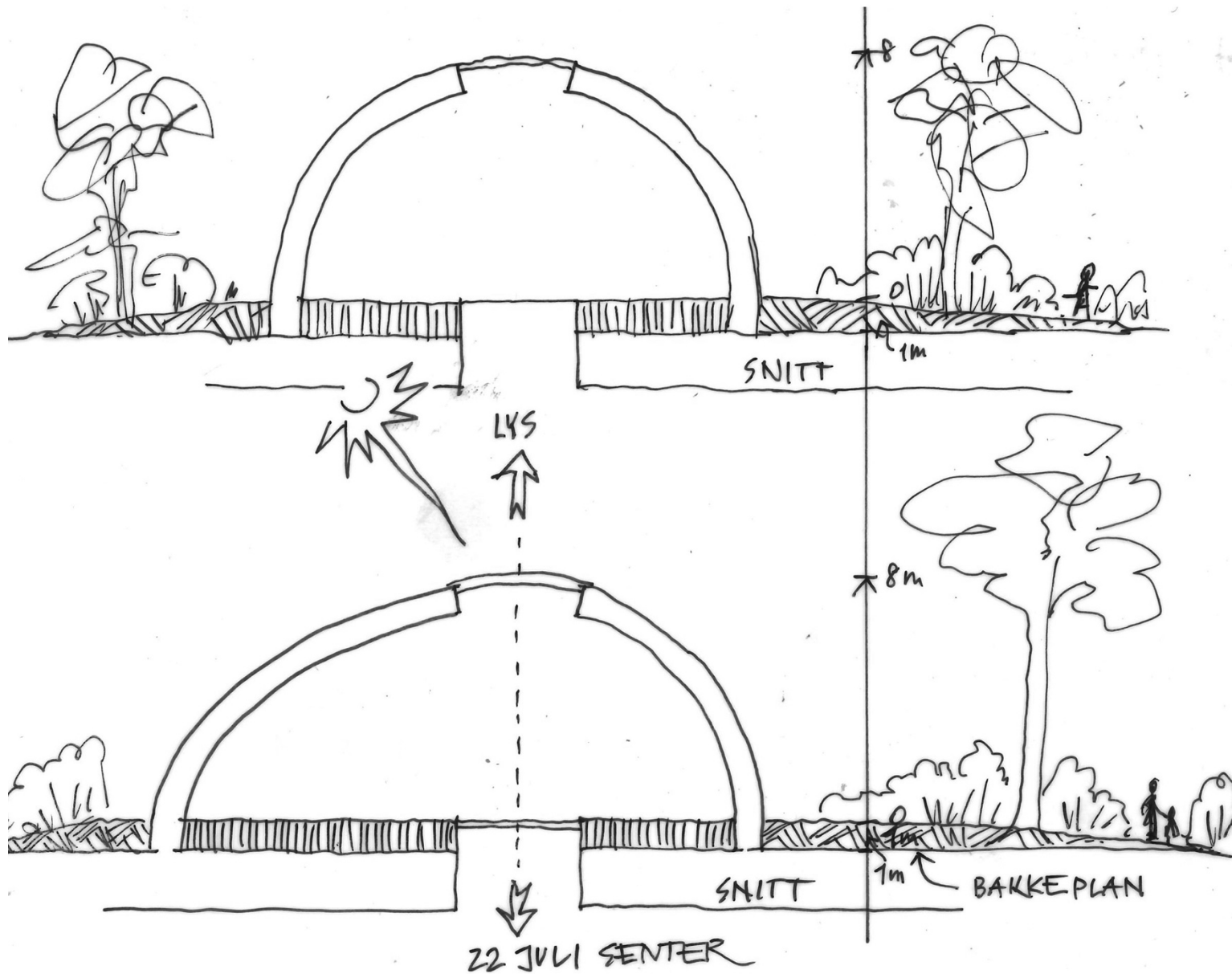
Over: Detalj fra Madonna med egget, Piero della Francesca, 1474. Et strutseeegg hengt over Madonnaens hode representerer fruktbarhet, fødsel og nytt liv (kilde: <http://www.arte.it/notizie/italia/la-pala-di-brera-un-gioiello-dell-umanesimo-di-piero-della-francesca-17033>)

Prosjektets form og elementer

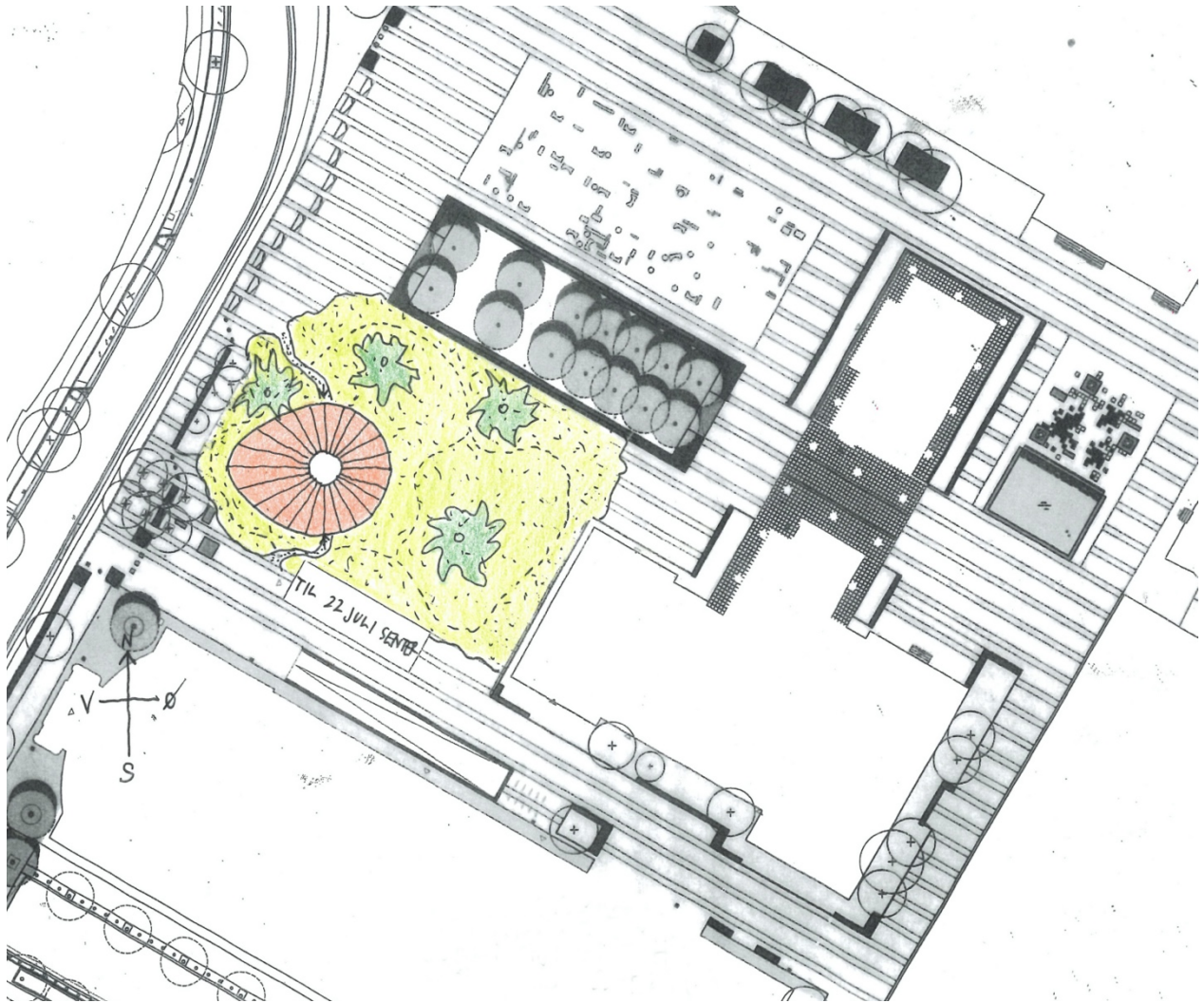
Jord har dobbel funksjon: som arbeidssted for jordmødrene, og som minneste for offentligheten. Denne dobbeltheten er organisert som en innside og en utside. Innsiden huser jordmødrenes virksomhet, som vil være delvis publikumshenvendt, delvis lukket for direkte innsyn. Utsiden består av en organisk utformet fasade, som kan utvikles og gjøres tilgjengelig for publikum.

Rundt bygget anlegges det en urtehage med stier og benker, som vil være åpen for publikum. Ritualer og markeringer vil finne sted på fasaden og i hagen. Ofrenes navn kan settes inn i fasaden, langs stien(e) i hagen, eller i himlingen inne i bygget.

Bygget er en eggformet kuppel bygget i murstein og dekket av leiremateriale. Det vil ha naturlig klimaregulering, og lysinnfall gjennom et stort, rundt vindu opp mot himmelen. Dette lyset vil ledes ned gjennom et vindu i gulvet til 22. julisenteret under bakken og skape en direkte forbindelse mellom de to rommene, i en akse mellom himmelen og jorden. Den runde, organiske, enhetlige formen vil kontrastere med de modulbaserte, rettlinjede formene i arkitekturen rundt, og de varme tonene i materialet vil bryte med de blågrå fargene i steinen, betongen og asfalten i området.

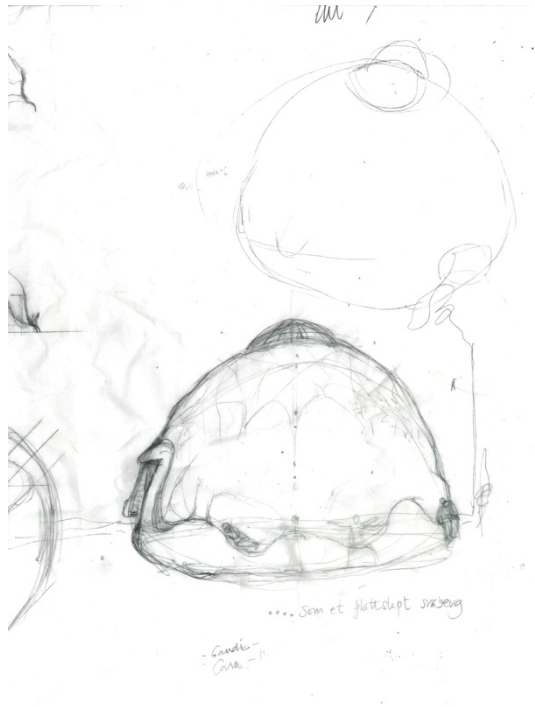

MÅL 1:200
22.4.24 fm

Anlegget som helhet vinkles for å følge naturens «aksesystem», og vil dermed bryte med grid-designet i området ellers. Posisjonen indikerer en syklisk tidsforståelse i motsetning til det lineære. Solens og årstidenes gang viser til livet som praksis og historien som felles eie på tvers av generasjoner. På samme måte som naturens kretsløp gir nytt liv til landskapet etter vinteren og etter brann og katastrofer, er hver fødsel menneskenes måte å delta i en større, sammenhengende historie som går langt utover begrensningene rundt hver enkelt av oss og vår individuelle skjebne. Dette er håpet, og det er uadskillelig fra livet selv.

Fasadens overflate kan utvikles og aktiveres for å gjøre den tilgjengelig for publikum

Rundt bygget anlegges en naturlig urtehage med benker og stier. Hagen vil beplantes med pionérveksten villbringebær, som har vært brukt av jordmødre under graviditet og fødsel. Villbringebær er en hardfør plante som kan vokse i skrin jord. Den er blant de første til å 'flytte inn' etter skogbranner og andre katastrofer. Den heler skadet natur og legger grunnen for ny vekst. Kamille, ringblomst og solhatt er andre urter som har vært brukt i forbindelse med graviditet, fødsel og barsel, og som vil kunne vokse fint sammen med villbringebærene. Den komposterte jorden etter rosetoget kan blandes inn i jorden til hagen, og man kan se for seg at beplantningen gjøres som en markering, evt. i dugnadsform. En enkelt furu vil kunne referere til den vakre naturen på Utøya, og også bidra med en vertikal linje i anlegget.

Violence can destroy power; it is utterly incapable of creating it.
Hannah Arendt, On Violence

Vi er alle født